

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

Видає: Видавництво „Український Рух“.

РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ.

Ще дещо про український конгрес у Київі.

В 29. ч. „Розсвіта“ ми дали за „Ділом“ перебіг другого дня національного конгресу. Тепер ми маємо змогу за російськими газетами („Утро Россії“ та „Русское Слово“) сказати дещо й про першу дінну нараду.

Отже зізд одбувся в Купецькому Зіборнію. Брали в ньому участь поверх 1000 делегатів із різних частин України, було на ньому багато гостей. Настрій у всіх незвичайно гарний.

Зізд відкрив у імені „Центральної Ради“ проф. Грушевський, який привітав зібраних, передусім солдатів Українців і делегатів петербурзьких полків, що перші вийшли на діяльність революції.

Головою конгресу вибрано на предложення проф. Грушевського, представника від Кубані, відомого українського діяча, Ерастова, заступниками—делегатів петербурзьких полків Овдієнка й Гарбаря. Крім того в склад президії вийшли ще представники селян, робітників, духовенства й інтелігентів.

Цікаво, що було дуже багато представників від селян, які прибули на зізд пішки.

На початку зізду на внесення одного делегата-селянина вилювано пам'ять борців, що впали за волю України, й ціла саля загреміла від звуків Шевченкового „Заповіту“, який усі зібрані проспівали стоячи.

Незабаром до салі внесено великий національний український прапор із портретом Шевченка. Саля знов загреміла від небувалих оплесків. Захопленню не було кінця, коли один із учасників конгресу поставив пропозицію: скласти пам'ятник цареві Миколі I, перед університетом і І. гімназією, ї на місці, де стоїть фігура ката генія України, і поставити пам'ятник Шевченкові. Цю пропозицію прийнято гучними оплесками.

В конгресі брав участь Елісаветський артилерійський батальйон, відомий на цілій Україні кооператор, Микола Левітський, який першого дня запротестував проти претенсії Поляків на українські землі. Поляки все ще думають, що в тільки Польща й Росія, а України не має, бо Україна—це тільки частина Польщі. Поляки організують свої полки, але ж нікуди їх не висилають, а держать на Україні, щоб у нас поробилися заворушення, а тоді легко їм буде в каламутній воді ловити рибу—в користь Польщі. Далі бесідник звернув увагу на заклик польської Державної Ради в Варшаві, де балакається про землі з мішаним населенням, що ніби то тяжить до Польщі (Холмщина, Волинь, Нідлясся). Ми знаємо—казав Левітський,—про які це землі говорять ся, але руки нети!

Про дальший хід наради ми вже меньч-більш знаємо. Додамо тільки ще одно, що в справі державної форми для України автономії сильно перевисипали числом самостійників.

Прим. Редакції. Про виступ д. Левітського ми згадували в ч. 28 „Розсвіта“ за німецькими газетами; за тими ж газетами назвали шановного адвоката пан-отцем, що й още тенер простусмо.

ЗІЗД У. Н. П.

„Українська Народна Партія“, яка повстала з правих елементів „Революційної Української Партії“ ще в 900. роках і головний свій осідок мала в Харкові, відбула недавно свій зізд, щоб занести своє становище до революції.

Зізд одбувся в Київі в другій половині квітня. На ньому проголошено домагання рівноправності українського народу серед вільних народів цілого світа, а далі піднесено, що ро-

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна одного примірника 2 ф.)
На місяць у таборі 20 ф.
” ” поза табором 30 ”
” ” півроку у таборі 1 м. 20 ”
” ” поза табор. 1 ” 80 ”
” ” рік у таборі 2 ” — ”
” ” поза табором 3 ” — ”

АДРЕСА:

Ukrainisches
Sekretariat.
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Виходить два рази на тиждень.

Сійське поступове громадянство все відносилося як не вороже до українства, то все таки байдуже. Це саме виявилося і тепер. Тимчасове правительство проголосило незалежність Польщі, а що до України то не згадало навіть про автономію. Виходить, що і тимчасове правительство держиться поділу на державні й недержавні народи, а тимчасом Росія повинна бути спілкою вільних народів. Щоб український народ мав довір'я до тимчасового правительства, треба вже тепер, щоб правительство запевнило Україні таку саму волю, як Польщі.

На кінці зізду висказався за створення українського легіону в Росії та зате, щоб усі українські поступові партії йшли рука в руку зі собою.

Уступлення Мілюкова.

ПЕТЕРБУРГ, 16. травня. Петербурзька телеграфічна агенція доносить, що на засіданні міністрів з 15. на 16. травня міністер закордонних справ, Мілюков, заявив, що він цілком виходить із кабінету. Причину свого виходу Мілюков виправдовував тим, що на питанні перетворення кабінету міністрів його погляди ріжняться з поглядами провізоричного правительства. Після цього члени правительства звернулися до президента міністрів князя Львова, чи не перебрав би він на себе ведення закордонних справ, але Львов відкликався, не поважаючи в собі сил вести ці справи. Тоді більшість членів правительства висказалася за тим, щоб ведення закордонних справ передати міністрові фінансів Терещенкові, а замісце Гучкова назначено воєнним міністром дотепершнього міністра справедливості, Керенського.

За коаліційним (спільним) міністерством.

ПЕТЕРБУРГ, 15. травня. Петербурзька телеграфічна агенція доносить, що „Рада робітників та солдатів“ ухвалила 41 голосами проти 19, щоб соціалістичні партії взяли участь у представництві провізоричного правительства.

Незабаром потім відбулися спільні наради між провізоричним правительством і „Радою“. Про цю нараду подає бюро Райтера з Лондону ось що:

По довгих переговорах, які тривали цілий день, між провізоричним правительством та викональним комітетом „Ради робітників та солдатів“ прийшло до порозуміння. Про вислід наради тимчасове правительство незабаром подасть до кладніці відомості, а поки що подає тільки, що трохи соціал-демократів та трохи національних соціалістів увійде до нового кабінету міністрів.

Становище „Ради робітничих і солдатських депутатів“.

БАЗЕЛЬ, 16. травня. Як доносить агенція Гаваса з Петербурга, „Рада робітників і солдатів“ рішила, що соціалістичні представники можуть входити в міністерство, але під такими умовами: загальну поділку треба так повести, щоб як найскоріше заведено загальний мир без заборів і без відшкодовань на основі самовизначення народів. Щоб скріпити військову силу на фронтах заради оборони держави треба поробити заходи, щоб крок за кроком військо здемократизувати. Крім цього мається перевірити ряд суспільних, господарських і фінансових реформ.

Корнілов уступив.

Разом із міністром війни Гучковим уступив також і командант петербурзького гарнізону, генерал Корнілов. Уступленню Корнілова в Петербурзі придають багато значення, бо його знали дуже енергічною людиною й любленім

військами начальником. Коли ж він добровільно уступив, то це значить, що він не вірить, щоб провізоричне правительство добре виконувало свою задачу й не вірить у загальний щасливий кінець революції.

Уступлення Гучкова й перетворення правительства в коаліційний кабінет.

Петербурзька телеграфічна агенція доносить із дня 16. травня, що тимчасове російське правительство видало до народу таку заяву:

З приводу уступлення військового й морського міністра Гучкова із складу тимчасового правительства і з приводу тих причин, які його спонукали до цього рішення, правительство подає до відома, що свій погляд на сучасне політичне положення в Росії воно оповістило в заяві з дня 8. травня в порозумінні з Гучковим.

У цій заяві тимчасове правительство цілком ясно сказало, що держава находиться в небезпеці, що задля ратунку її треба використати всі живі сили й, що воно все зробить, щоб спонукати всі творчі сили, які досі не брали участі в відповідальній роботі правительства—вийти в склад правительства.

Не чекаючи розвязки цього питання, Гучков уважав за необхідну річ для себе вийти із складу тимчасового правительства, щоб таким чином зняти від себе відповідальність за долю Росії. Здаючи собі докладну справу з небезпеки, яка нависає над Росією наслідком пробутих потрясень, правительство вважає перед своїм сумінштsem, що не має права скидати зі себе тягару влади, і лишається на своєму становищі. Тимчасове правительство вірить, що співучасть нових заступників демократії відповідальні праці правительства приведе до єдності й сили, в котрій край найде своє спасення.

В ніч на 15. травня викональний комітет „Ради робітників і солдатів“ нараджувався над умовами, під котрими заступники соціалістичних партій могли б вийти в склад тимчасового правительства. Основою задля тих умов є програма загальній політики, яка ставить собі за мету право народів самим рішати про свою будучину. Умови, під котрими провідники соціалістичних партій могли б увійти в склад тимчасового правительства, містять у собі на основі рішення виконального комітету „Ради робітничих і солдатських депутатів“ ще такі домагання: демократизація війська і скріплення воєнної сили на фронтах задля оборони російської свободи, а крім того цілій ряд соціалістичних, господарських і грошових реформ. Викональний комітет утворить окремий відділ, котрий мав би відбути з правителством підготовчу нараду.

Терещенко.

Рід теперішнього міністра—це небагата міщанська родина на Україні. Але ж предо: його нахив мільйон під час кримської війни тим, що довозив військам харчі, дістав себі дворянство й став відразу багатим поміщиком. Теперішній міністер має тепер на Україні, головно в Київщині, великі цукрові фабрики, в Херсонщині мас сільні промисли, і вважається одним із найбагатіших поміщиків у Росії. Його фірма „Терещенко і Ко“ вважається в Росії другою з ряду по величині й має дуже великий уплив на російську цукрову промисловість. Хоч Терещенко є молодий (йому 32 роки), то вже багато він вітався поміж людьми, балакав по німецьки, французьки та англійськи цілком свободно так, як і по російськи. Знає добре Німеччину, бо від 1906. до 1909. року вчився в професора Карла Біхера в Лейпцигу національної економії. Хот із роду Українець і на Україні родився, із

українським національним рухом не має він нічого спільногого, хоч, здається, ворогом його не буде, бо він не є російським націоналістом у повному значенні того слова. Що до Німців — так він їх не воріг, бо ж досить добре їх знає. Характер у нього відкритий, любознайший та живий. При дворі Миколи II він служив розпорядчиком царського балету, а вже це одно каже про його веселий характер.

Знесення памятника Катерини II в Катеринославі.

КАТЕРИНОСЛАВ, 14. квітня. „Реч“ подає, що по розпорядкові виконального комітету знесено памятник Катерини II. Фігуру памятника думали з початку перенести до міського музею ім. Поля, але населення й солдати поставили домагання, щоби цю фігуру відправити на Брянський завод і там перелити в пушки. Це домагання виконано.

Від себе додамо, що крайня пора піти за Катеринославцями й інчим містам України та очистити Рідний Край від усяких Николаїв, Александров, Петров та інчих памяток московського насильства й наруги над нашим народом. Ред.

Реформа календаря.

„Русское Слово“ звернулося із зазивом до тимчасового правительства в справі заведення у Росії григоріанського календаря та усунення великої скількості свят.

Безумовно заведення григоріанського календаря мало би велике значення вже тим, що це був би крок, яким Росія зблизила ся б до Західної Європи та хоч у численню днів ішла б разом із нею. І скасоване значної скількості свят принесло би користь, бо їх уже таки за багато. Російські лінощі зачасто вже закривалися від праці святами. Ред.

Польський народний університет.

КІЇВ, 15. квітня. Як подає „Реч“, викональний комітет земських польських робітників-соціалістів приступив до організації польського народного університету. Відкриття університету й вступні виклади мали бути 16. квітня.

Проти безладя.

Бездаддя в Росії чим раз більше росте. Воно занепокоїло вже свідоме громадянство, яке закликає до боротьби з анархією. От що пише про безладдя в Росії „Русская Воля“ з 10. квітня:

„Свідомі анархісти, ветерани анархістичного руху з 1905. року, які вертають із каторжних робіт, стоять, як нам відомо, перед задачами російської революції, з задумою та з повагою.

Тимчасом на народніх зборах у Петербурзі та на зборах фабричних робітників виголошуються такі промови, яких не можна навіть характеризувати словом „анархія“, а тільки хиба „політичним розбитацтвом“. На великих зборах завивається робітників готовити гранати, щоб ними обсипати Установчі Збори, коли б вони хотіли виступити проти робітників. Наука, кажуть вони, виявила, що вистарчить, мовляв, у дніну робити чотири години, що отже восьмигодинний робітничий день не є в інтересі робітництва. Селянам, кажуть, нічого жадати від Установчих Зборів, і що вони, мовляв, тепер уже мусять самі загарбати поміщицькі землі.

Усі ці та подібні їм промови виголошують люди, які звуть себе соціалістами та революціонерами.

Межи ними находитися й такі, що займають відповідальні становище, є навіть членами „Ради робітничих і солдатських депутатів“.

А найсумніше при тому то те, що таких зазивів робітники не відкидають, а навіть ім притакують. У часі, коли на фабриках далі панує безладдя, коли з провінції надходять сумні звістки (у Тулі наприклад насильно заведено шестигодинний робочий день), у часі, коли поміж населенням помічається неприхильність до робітників, а навіть до „Ради робітницьких делегатів“, оці слова на зазивах та на зборах мусять звернути на себе увагу всіх, кому дорогі інтереси революції й робітничої класи.

Всі відвічальні проводирі соціал-демократичних партій мусять повести енергічну боротьбу проти цих темних цілій, які йдуть проти революції й її гарних здобутків.

Імена людей, що виголошують такі промови, треба конче виявити, машкарку з їх об-

личчя здерти, і з очей їхніх несвідомих товаришів треба нестеменно зісунути заслону.

У цей неспокійний і критичний час, який ми тепер переживаємо, всі соціал-демократичні партії та групи, які почивають себе відвічальними, мусять зараз зedнатися задля боротьби з політичним хуліганством всіх родів та відтінків! Голос цей, додамо від себе, дуже важкий та характеристичний. І ми боймося, що там, у Росії, починає віз котитися в долину — а це дуже погана й цілком небажана річ!

Раштатт, 19. травня. 1917.

Останні вістки з Росії принесли відомість про зміни в складі тимчасового правительства. Пішли собі геть міністри війни, Гучков, та міністер закордонних справ, Мілюков. Їх місця заняли Терещенко, дотеперішній міністер скарбу — тепер міністер закордонних справ, та Керенський, раніше міністер справедливості, — тепер має бути міністром війни та флоту. Крім цих важливих змін у складі тимчасового правительства повинні вийти соціал-демократичні представники виконального комітету „Ради солдатських та робітничих депутатів“ і інчи соціалісти. Прізвища цих останніх їще невідомі. Говорять про Скобелєва, та інч., але з цими відомостями поки що треба підождати.¹⁾

Але так, чи інакше треба думати, що крізь в тимчасовому правительству, яка повстало з початком цього місяця, на якийсь час усунена.

Головною причиною крізь було питання тимчасового правительства в справах закордонної політики.

Тимчасове правительство, яке повстало з демократичної революції, складалося насикрізь, за війском Керенського, із представників ліберальної, але воєнної буржуазії. І наколи в справах внутрішньої політики воно під упливом народної „Ради солдатських та робітничих депутатів“ ішло наперед, міняю своє рожеве убрання на все більш та більш червоне, то цілком інакше нове правительство ставилося до закордонної політики.

В цьому напрямі все лишалося по стажому, як за самодержавства. Нове правительство радо годилося на широкі демократичні реформи, але ж і стреміло тільки до того, щоби за всяку ціну лишити собі повну свободу в справах закордонної політики.

Найбільш яскравими представниками такого напрямку в тимчасовому правительству були власне Мілюков і Гучков.

Обидва колишні міністри є, безумовно, найбільш сильними, найрозуміншими та найвиднішими діячами ліберальної партії. Але разом із тим Гучков, а особливо Мілюков, не звичайно яскраво виявляють собою й свою діяльністю дійсні імперіалістичні (воєнні) цілі молодої російської буржуазії. Із цього боку вони обидва, як і та частина суспільства, яка їх видвигнула на верх, безумовно неуступчиві. Вони радо будуть підтримувати демократичний рух, підуть далеко наперед, коли побачать, що того жадає народ, але все ж на кожному кроці будуть мати перед очима свою кінцеву ціль — задовільнене завоєваними апетитів та цілковите закріплення влади за собою. Про якінебудь уступки в цьому напрямі не могло бути й мови. Тимчасово, тільки з тактичного огляду, і Мілюков, і Гучков могли би згодитися на якісь зміни, але відмовити ся на завжди від двох своїх кінцевих цілей, піти на компроміс (згоду, уступку) — на це ні один, ні другий ні за що не згодилися.

Але події в Росії склалися не так, як бажало ся ліберальній буржуазії. Незвичайно сильний зірк революційної демократії, її здатність до широкої організаційної та творчої праці, її висока політична зрілість — що до чого між іншими ліберали сумнівалися — звязувала волю руху лібералів, ставила всю їхню політичну діяльність під контролю демократії. Стало ясно, що на політичній арені (там, де виступали колись борці) стрінгулося двох сильних противників, і раніш чи пізніше один із них мусить уступити. Почала ся вперта, тиха, незамітна для стороннього ока боротьба між представником революційної демократії, „Радою робітничих та солдатських депутатів“ — з одного боку, і тимчасовим правителством — із другого.

Справа, в якій ці дві протилежні сили розійшлися і стали одна проти одної як дві ворожі сили, справа, яка була найбільш заплутина й гаряча — це була сама справа війни, або миру. Тільки виключно на енергійне жадання „Ради робітників та солдатів“ тимчасове правительство видає заяву про свої воєнні цілі. Цілій зміст заяві зводить ся до того, що нове

правителство зрикається аанексії та інших зaborчих плянів. Але це лише на зверх. В дійсності воєнника буржуазія, а особливо яскраві її представники, Мілюков з Гучковим, і не думають відмовити ся від мрії про війну аж до захоплення Царгороду, Дарданелів та ще багатьох ласощів, які їх наявіт у сні дразнятися апетити лібералів.

То їх не дивно що разом із напів примусовою заявою тимчасового правительства про воєнні цілі міністри закордонних справ, Мілюков, видає свою неофіційну заяву, в якій каже про те, що Росія буде їх на далі стреміти до старих завойовничих цілій. Треба думати, що це друку заяву видано за згодою міністра війни Гучкова та ще деяких членів тимчасового правительства.

Така подвійна політика викликала спрavedливе обурення з боку демократії. Відбулися величезні демонстрації проти тимчасового правительства. Викональний комітет „Ради робітників та солдатів“ зажадав пояснення від правительства. Після бурливого засідання міністерство розяснило заяву Мілюкова в дусі попередньої заяві правительства. Але демократії стало ясно, що можливість подвійної політики їх на далі не виключена, тим більш, що ні Мілюков, ні Гучков не думали ветувати ся зі своїх місць. Це свідчило тільки про ту вп'єсть, із якою вони йшли до своєї цілі. Вони навіть не рахувалися з тим, що не мають до себе довірія, що в друге політичні виступ, за яким вони стояли, банкрутуте.

Очевидно, що треба було унеможливити буржуазні меншини вести далі свою окрему політику. Та контроля над діяльністю тимчасового правительства, яку по частині виконував Керенський, як член правительства, й по частині „Ради робітників та солдатів“, тепер була за слаба.

При таких умовах підіймається питання про уступлення деяких членів правительства та заміну їх представниками революційної демократії (так зване коаліційне міністерство). Але добити є спільного міністерства було не легко. Раз тому, що сама демократія не дуже то стреміла до влади та розходила ся в поглядах на вартість такого міністерства, а по друге, ліберали теж нерадо годилися на таке тісне співробітництво з демократією. Справа запутала ся ще й тим, що, очевидно, треба було усунути з міністерства таких двох великих сили лібералів, як Мілюков і Гучков.

Останні два тижні пройшли в переговорах та в боротьбі. Демократія не хотіла вступати зі своєї позиції й енергічно домагала ся змін в міністерстві. Треба думати, що народ узяв також живу участь у боротьбі проти подвійної політики тимчасового правительства. Це одне, а по друге зірк анархії примусив тимчасове правительство згодитися на спільне міністерство. Але ні Гучков, ні Мілюков не стали ждати того часу, коли їх попрохають вийти зі складу правительства. Вони самі вийшли з міністерства, коли побачили, що перемога демократії неминуча.

Прізвища нових міністрів ще не цілком відомі. Але ж уже тепер можна говорити про побіду мирових стремлінь демократії над воєнними цілями буржуазії. Ліберальний імперіалізм потерпів сильну поразку вже тим, що вінтратив двох своїх найсильніших заступників і представників в тимчасовому правительству. Але стративши таким чином на якості, вінтратив також і на скількості, бо на їх місце прийдуть демократичні представники.

У звязку з цією побідою демократії треба сподіватися деяких змін у загальній політиці тимчасового правительства.

Безумовно, що від тепер закордонна політика не буде така хитка, її треба надіяти ся, стане твердо та виразно на шлях, який мусить привести нас до скорого загального мира. Який саме той шлях, зараз поки що докладно не можна сказати.

Також мусить настути якісь зміни й у внутрішній політиці. Тут треба сподіватися теж більшої енергійності, рішучості в розвязанню найбільш пекучих питань часу, та що зараз найголовніше, енергічних заходів заради найскоршого скликання Установчих Зборів.

ОСТАННІ ВІСТИ.

В цьому числі „Розсвіту“ ми подаємо вістки про майбутнє перетворення російського кабінету, а ось що тільки надійшли вістки, що нове міністерство вже утворене.

Як доносить петербурзька телеграфічна агенція, склад нового міністерства такий:

Князь Львов—міністер-президент і міністер внутрішніх справ;
Терещенко—закордонні справи;
Коновалов—торговля й промисел;
Годлев—державна контроля;
Скобелев—міністер праці;
Переверзев—справедливість;
Чернов—рільництво;
Керенський—війна;
Шингарев—скарб;
Церетелі—почта й телеграф;
Некрасов—рух;
Мандильов—просвіта.

Окрім цих призначено ще проф. Гріма й князя Шаховського (секретар першої думи) кандидатами для міністерства, яке має зайняти ся справами Установчих Зборів, та для міністерства загальної помочі.

Базель, 18. травня. Агенція Гаваса доносила, що на ждані селянського зіду також і Плеханов увійшов до нового міністерства. Йому поручено портфель запровідовання.

Наказ полонених Жидів Фрайштадтського табору.

Полонені Жиди фрайштадтського табору зложили такий наказ Комітетові робітників і салдатів:

Славні борці революційного Комітету робітників і салдатів!

Необмежену радість викликала в нас, полонені Жидів табору Фрайштадт, чутка про Вашу побуду над страшною силою російського царизму. Дуже жаліємо, що не маємо зараз можности стати рука в руку з Вами, щоб допомогти завершити святе діло російської революції. Ми, як Жиди, котрі завсіди стогнали під тягарем російського царизму й котрі багато жертв зложили задля діла освободження російських народів,—висловлюємо своє щире спасибі славним борцям за свободу, теж і нашим братам-салдатам, за їх діяльну участу у знищенню російської деспотії.

При цьому висловлюємо свої бажання:

1) Щоб Нова Росія була відбудована на широко демократичній республіканській основі і самоозначенію всіх народів. А ми, як Жиди, котрі поклали багато життя в боротьбі за свободу російських народів, домагаємося культурно-національної евтономії;

2) Щоб як найскорше був заключений мир, котрий би забезпечив вільний економічний і національний розвиток всім народам.

Борітеся, Товариши!

Ми Вам на піддержку йдемо!

(Жидівська організація просить другі газети передрукувати).

Раштатська жидівська організація приєднуеться до цього наказу.

РІЖНІ ВІСТИ.

УКРАЇНЦІ Й ПОЛЯКИ В ГАЛИЧИНІ.

Після того, як Росія виперто з Галичини, австрійський уряд створив окрему „Централію“ задля віdbудови краю“. У тій „Централії“ була забезпечені Українцям повна рівноправність що до підпомог для української й польської частини краю, українських і польських економічних інституцій. Через те в нарадах „Централії“ брали участь Українці й Поляки. Тільки що Поляки, які мають більшість, повели таку справу, що Українці скривджені в буджеті на 1917—1918. рік, то українські члени прибічної ради „Централії“ зложили заяву, що не мають довір'я до більшості членів ради що до справедливого розділу запомог, не хотіть брати на себе відповідальністі за розтрату державних грошей і тому в дальших нарадах ради „Централії“ не будуть брати участі.

Після цієї заяви члени-Українці покинули салю нарад.

Ця заява відбула ся в прияві намісника краю, гр. Гуйна.

ПОЛЯКИ В АВСТРИЇ.

Непохітне становище австрійського уряду в справі переведення відокремлення Галичини тільки законним (парламентарним) шляхом, викликало велике заворушіння між польськими партіями. Ми доносили вже, що на 15. травня скликано представників польських партій і що того дня ті партії мали вислухати звідомлення президії польського кола про переговори з правителством. Показало ся, що уряд думає, що справа відокремлення Галичини не назріла, що Поляки повинні б тепер вдоволити ся грішми на віdbудову зруйнованої Галичини.

Над цею віdpovіддю Поляки радили три дні наслідки нарад були такі, що голова польського кола, Біліньський, пішов собі геть, а за ним зір ся заступництва голова в польському колі, др. Гломбіньський. Накінець польський клуб більшістю 35 голосів проти 9 рішив перейти в опозицію супроти правителства, чого не було ще ні разу від часу, як Поляки добилися влади над Українцями в Галичині.

Цільово, що в справі відокремлення Галичини приято таке внесення: „Польське коло в даній ситуації (становищі) не має ніякої основи обговорювати її ухвалювати щонебудь у справі відокремлення Галичини“.

Як доносять „Arbeiter Zeitung“ Поляки станули й тепер на становищі сподуки всіх польських земель (сюди вони відчувають і цілу Галичину) у одну державну одиницю.

ПОЛЯКИ В ПОЛЬЩІ.

У дніях 2. та 3. травня віdbув ся національний зізд Поляків у Варшаві, який радив над правами т.зв. польської Державної Ради. У цій справі зізд вислухав звідомлення шефа політичного департамента, др. Ростворовського, який ізив до Відня та Берліна в польських справах. Звідомлення рішено держати в тайні, але вислід його був такий, що зізд висказався за як наискорішим покликанням до Варшави регента, який перевів би скликання сейму та створив польське правительство. Польські газети виразно домагаються короля. Він повинен би знати польську мову й бути римокатоликом. Між інчим як на кандидата вказують на австрійського архієпископа Карла Стефана.

УКРАЇНЦІ В АВСТРИЇ.

„Українська Парламентарна Репрезентація“ (в ній зорганізований посли Галичини) оголосила заяву, що світова війна повинна принести зі собою не тільки воєнні користі, але злагатити людство думками про політичну волю, демократій право на самовизначення народів. А далі У. П. Р. постановила задля становища уряду до відокремлення Галичини рішуче поставити ся супроти цього.

„Союз українських послів Буковини“ заявляє зі своєго боку, що під теперішню хвилину всім Українцям Австро-Угорщині треба сильно здінати ся та зазначує, що йти ме рука в руку з Галичанами.

В РУМУНІЙ.

Румунський король дуже розжалобив ся. Російська революція з одного боку, незавидне становище Румунії з другого—наказали йому звернутися до простого народу (якого давніше король Фердинанд не здав так, як не хотіли його знати румунські пани)—з обіцянками... землі... Треба тільки, щоб народ добре бив ся з Німцями та Болгарами! Це вже щось недобром пахне для румунського правительства...

Румунському народові поможе тепер революційна російська армія, що зараз стоїть у Румунії. Ось вона увільнила з тюрми провідника румунських соціалістів, Раковського.

Ось „Нове вісмія“, подає на основі слів президента міністрів Румунії, Братяна, деякі відомості про увільнення російськими салдатами революціонерами соціаліста Раковського, що сидів у тюрмі в Ясах. Раковського заарештували румунське правительство за те, що він ніби то вів під час війни німецьку політику в Румунії, силкував ся викликати революцію в краю та спричинити розлад у румунському війську.

„Утро Росії“ доносить, що Раковський живе зараз у Одесі. Із приводу свого увільнення з тюрми він між інчим сказав, що як тільки його увільнили із тюрми, то ціле місто Яси було в руках революціонерів, але вони не зробили нічого задля того, щоби скинути правительство тільки тому, що зараз ніхто в Румунії не може зайняти місця реакційного правительства.

У Румунії—сказав далі Раковський—не має зараз таких сильних партій, як партія католіків і соціал-демократів у Росії, які могли би взяти на себе віdpovідальність за революцію, але, коли Румунія на далі будуть під управом російської армії, то соціалісти свою задачу зроблять. Румунське правительство зараз безсильне, а консерватисти та ліберали задля страху перед можливим переворотом боять ся виступати.

Особа д. Раковського заслуговує на те, щоби про нього щось більше сказати. Родом він із Бесарабії, але жив у Румунії тому, що за політичну діяльність у Росії мусів був уті-

кати до Румунії. Людина велими енергічна, невідома сміливий і завзятій поборник народних прав. У Румунії він заснував соціал-демократичну партію і всі прихильники муру скупчувалися біля його, бо сам він був завзятій противник війни. Перед виступом Румунії в війну, партія під проводом Раковського вела сильну агітацію проти війни, за це румунське правительство її засадило його в тюрму, з якої визволили його, як російського горожанина, російські солдати (отже бачимо, що Братяня пробрехав ся) Нам цікавий Раковський іще й тому, що він великий прихильник Українців.

МИРОВА ПРОГРАМА ІТАЛІЙСЬКИХ СОЦІАЛІСТІВ.

ЛЮГАНО, 16. травня. Управа італійської соціалістичної партії, парламентарі (думські) посли-соціалісти та промисловий союз видали маніфест у справі заведення миру, в якому вони виставляють таку мирову програму: Мир повинен забезпечити всім народам повну їх національну свободу та повинен дати народам право на самовизначення. Всі вузини і проліви морські повинні бути міжнародні. Области з мішаним населенням треба також інтернаціоналізувати (що були міжнародні, себто до нікого не належали). Море повинно бути вільне для мореплавства для всіх народів. Треба знести міста. Треба настановити міжнародні правні інституції, які розбирали би різні міжнародні суди. Ці міжнародні інституції (заклади) повинні опирати ся на народні республіках із референдумом (таке право, як є у Швейцарії, що дає вже 50,000 горожанам право жадати зміни основних законів Ред.) і правом вета (спротиву). Дальше жадається ся, щоби заграничну політику вів парламент (Дума) і то явно—а не міністерство, та ще тайно, бо цим дається ся в руки міністрів самоволю, якої не можна сконтролювати. Так само жадається ся в маніфесті усупільнення землі та інших соціальних основних реформ.

(Frankfurter Zeitung).

КОНФЕРЕНЦІЯ МІНІСТРІВ ІІІІНІЧНИХ ДЕРЖАВ.

Саме тепер віdbувається ся конференція міністрів скандинавських держав: Данії, Швеції й Норвегії. До цієї пори стали вже відомі нам деякі ухвали, з якими хочемо повідомити читачів. Передусім рішено держати ся політики безпартійної невтралності супроти воюючих держав, а далі постановлено під нікюю умовою не посередничти в справах мира між тими, що воюють, але натомісъ у господарських справах додержувати зносини з усіма невтральними державами. На кінці піднесено ті труднощі, на які наскакують безнастанно північні держави в справах довоzu, й порішено, щоб усі три краї йшли рука об руку та помагали собі не тільки тепер, але й по війні!

ПРОТИЗУЙСКИЙ ЗАКОН У НІМЕЧЧИНІ СКАСОВАНИЙ.

Езуїтському чинові (орденові) діяльність у Німеччині була заборонена до цього часу через те, що цей орден своєю роботою розеднівав земнену німецьку державу, підсічуючи в католіків ненависть до протестантів. Але ж німецька єдність за останніх 30 роках так скріпила, що німецький уряд не має вже чого боятися роботи Езуїтів, тому й скасував закон, на основі якого Езуїтам заборонено бути в Німеччині. Із німецьких держав одна тільки Саксонія висказала ся за тим, щоб протиезуїтський закон мав силу й на далі. То так Езуїтам усюди в Німеччині буде можна жити крім Саксонії.

ДО АВСТРАЛІЇ НЕ ДОПУСКАЮТЬ ЖОВТИХ.

У деяких краях, н. пр. у Злучених Державах та в Австралії вже давненько існують закони, щоби людей жовтої раси туди не пускати. Річ у тім, що робітник жовтої раси, головно Китаєць, вдоволяє ся якоюнебудь плацю, невибагливий він у її, от і через те збиває зарібну плату інчим робітникам, головно білим. Та ще с її інчі причини, чисто расові, що н. пр. Австралійці висказали ся давніше проти людей жовтої раси. Здавало ся б, що під час війни, коли всякі раси: і жовта, і чорна, і бронзова, а ось незабаром і червона—піддережують у війні почвірне порозуміння, расової ненависті не буде. Та ба! Австралійський президент-міністер Гюс висказав ся, що він і на далі строго держати мусіть закон, який забороняє жовтошкірим оселятися в Австралії.

ПОЛЬСЬКИЙ КОНГРЕС У СТОКГОЛЬМІ.

Рівночасно зі соціалістичним конгресом буде відбуватися в Стокгольмі зізд Поляків із Німеччини, Польщі та Австрії. Там Поляки будуть розяснювати своє становище супроти теперішніх подій, куди їм вигідніше буде вже тепер припинити.

ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ БУДУТЬ ТЕЖ У СТОКГОЛЬМІ.

Австрійська соціал-демократична часопись „Arbeiterzeitung“ підає список усіх соціал-демократів Австрії, що пойдуть до Стокгольму. Від Німеччини є 4 представників, від Польщі—2, від Чехів—4, від Італії—1, від Словінії—1, від Румунії—1, від Хорватів із Боснії—2, від Угорщини—5, від Українців є 2 представників: голова соціал-демократичної укр. партії, Володимир Темницький і відомий діяч, Микола Ганкевич.

ВІЙНА.

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Французи та Англійці все ще не хотять призвати свою офензиву програною, й тому бой тривають далі. При тому завзято працює тільки артилерія з обох боків, наступає ж сильно прислаблена. Німці покинули колишнє село Білекур, яке майже цілий час, від початку офензиви, стояло під сильним вогнем артилерії та на яке багато разів наступали Французи. Кажемо „колишнє“, бо тепер від села лишилося саме каміння. Через добу його зайняли Англійці та Французи. Більших змін там немає.

МАКЕДОНСЬКИЙ ФРОНТ.

Безуспішні наступи на болгарські лінії та завзята стрілянина артилерії з обох боків не вдаваються.

Змін зрештою немає.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ФРОНТ.

Шостий день завзятої битви над Ізонцом не дав Італійцям жадних важливих успіхів. На деяких місцях фронту почастило їм зайняти австрійські передні становища, та на цім і кінчаться їхні успіхи. До тепер рахують полонених яких по 3000 вояків із обох боків. Бой триває далі.

На інших фронтах спокій, або малозначна діяльність артилерії.

Хроніка таборового життя.

— Таборове віче. У середу, 16. травня, відбулося загальне таборове віче. Як звичайно, на порядку дня стояло звідомлення Центрального Комітету й реферат про події на світі. Перша точка не забрала багато часу, бо, як відомо, в останній дні подарунків не було, отже й радити не було над чим.

Про події на світі реферував пр. М.—ч. Референт зрисував домагання Ірландії, сказав про страх Англії перед тим, що в Росії починається анархія, з розвитком якої Англія може стратити в Росії мілітарно-сильного союзника. Дальше референт подав про резигнацію Гучкова з посади міністра війни, про створення в Росії комісії, яка має підготовити грунт для установчих Зборів. Усі ці вістки, а також, і ряд інших дрібних, які подав референт, були вже менш-більш відомі слухачам, бо були вже в „Розсвіті“. Нарешті референт доторкнувся про мови німецького канцлера, річ, яка незвичайно цікавила всіх слухачів і, може вона одна стягнула велику скількість їх на віче. Але, жаль, референт коротенько спинився на ній і, не зробивши належних висновків, знов перейшов до другорядних, дрібних вісток. В кінці свого реферата референт ні з того, ні з сього вхопився за останню фразу з промови канцлера й почав будувати на ній надію на скорий кінець війни. Він казав, що мимо завзятості, з якою ведуться тепер бої на західному фронті, можна сказати, що це вже останній бої. Але, здається, слухачі вже стратили віру в подібні пророчства й приняли їх вістку байдуже. Та бо їй правда—після останніх подій надія на мир має під собою менше грунту, ніж коли раніше.

— Генеральна Старшина. У п'ятницю, 18. травня, відбулося засідання Генеральної Старшини. Головним предметом нарад була справа мужів довірія, а властиво поширення праці через мужів довірія в чужих корпусах. Ціль поїздки мужів довірія в чужі корпуси є тепер трохи інчим, ніж була досі. Окрім агітації, поширення часописів і в загальні українські літератури, мужі довірія мають засновувати при командантурах

секретаріати, які являють собою відділами нашого секретаріату в Раштаті. Отже всі скверги, бажання й замовлення, які досі йшли із чужих корпусів до секретаріату в Раштат, тепер будуть направляти ся до свого місцевого секретаріату, ю там будуть залагоджувати ся. Із раштатського секретаріату до цих відділів буде посыпати ся в достаточній мірі українська література. Отже зі заснованням цих секретаріатів буде зможа вийти в близькі зносини з Українцями, які знаходяться далеко від нас і досі або дуже мало знають про те, що діється в українських таборах, або зовсім нічого не знають. В цьому напрямку роблять ся вже відповідні переговори з командантурами чужих корпусів і незабаром повинні прийти до кінця. Є думка послати м. д. для засновання секретаріатів у осі такі округи: Saarbrücken, Würtemberg, Cassel, Bayern, Koblenz. На разі вийде по одному м. д., але з часом, коли праця поширитися, пороблятися заходи, щоб число їх збільшилося.

Що до Баденщини, то Генеральна Старшина рішила лишити кілька м. довірія, які жили би в таборі ю тільки в разі гострих потреб відівдували би команди. Ці мужі довірія будуть мати за обов'язок час-від-часу по бажанню команди їздити з викладами.

Далі голова табору повідомив про те, що надійшли листи від С. В. У., в яких повідомляється, що президент Скоропис захворів і відіхав із Берліну лічити ся. Цим самим відтягуветься на необмежений час його поїздка до Росії, а разом із тим стає неясною справа з мандатом і підписами.

Далі С. В. У. зажадав заснувати в нашому таборі музей виробів домашнього промислу (дерев'яних та гончарських виробів). Для закупна країн річний для музею С. В. У. прислав уже відповідну суму грошей. Закуповувати річі для музею доручено пр. П.—ві.

С. В. У. предложив нашій старшині вислати до табору в Вецляр наш архів задля написання історії наших таборів. Але Генеральна Старшина, беручи під увагу те, що наші таборові організації також потрібують мати під рукою заведений архів, що й тут буде писатися історію табору, рішила відповісти, що переслати свого архіву не може.

— Памятник. Як довідуюмося від голови памятникової комісії справа з будовою памятника посувася ся наперед. Куплено ю доставлено вже половину матеріалу. Решта замовлення, наскільки не буде перешкід, на дніх прийде. Вже приступлено до самої будови памятника. Отже можна сподіватися, що мрія про памятник таки нарешті здійсниться.

— Гончарія. За останній тиждень зроблено в гончарні два випали. Частина гончарських виробів має піти до таборового музею. Дотепер інші вироби здобули велике признання. З усіх сторін ідуть замовлення. Всі ті вироби, що пішли до Берліну, продано. Все це свідчить про талановитість наших людей. Останніми днями гончарі заняті новими формами виробів і ріжкоманітністю орнаменту.

Лист із Києва.

Один із наших товаришів дістав лист із Києва, який дуже гарно має настірі нашого громадянства на Україні та переживання наших людей у цю велику історичну хвилю. Лист писаний, само собою, по українськи. Подаемо його так, як він написаний. Ред.

Київ, дні 20. березня 1917. р.
Пишу Тобі в 12.-тій год. ночі, бо тільки що прийшов із усіякого роду зібрань і мітингів. А ріжниця між ними велика, що власне цікавіше, трудно сказати...

Сьогодні був мітинг всього київського студентства, та, на жаль, трохи не вдався. Так за те куди не підеш, всюди можеш на щонебудь натрапити. Особливо „Комерційний Інститут“ зробив ся притоном усіх докладчиків, місцем перебування всього люду київського. Всі автентори (викладові салі) завжди розібрани, і через це в Інституті нема занять, хоч і по других школах заняття йдуть нерегулярно (неправильно).

До певної міри Ти розумієш, про що я кажу... Знаєш, що в нас світ правди соняча засяє вільно зітхнула змучені груди. Життя не таке... Не пізнав би Київа... Все так гарно і чудно, не звикло око бачити й вуха чути...

Від Редакції. Лист писаний на українській листівці, провірений російською цензурою. Добре було б, щоб наша таборова організація постарала ся, щоб і нам звідціля вільно було писати до нас на Україну на українських листівках.

Заклик „Самопросвітного Гуртка“ до українських громадян!

Од цирого серця бажаємо піднімати свою малою жертвою великому святому ділу: ми хотимо поставити на твердий ґрунт наші рідні школи в нашому, нещасному, окривленому краю, на нашій Волині та на Підлясі. Там наші бідні дітки в цій важкій хвилині по більші частині живуть у підземеллях, а не в оселях, бо з осель тільки димарі страшні стоять. І в таких обставинах виростає наше молоде покоління! Серце шматується, як згадаєши синіті, старих і маліх, відтіяних від божого світу. То ж наші святі обов'язок помагати тим нужденим дітям, хоч у школах їх потреба!

А також і тих народів діячів мусимо підпомагати, котрі все життя своє покладають задля пробудження і виховання свого рідного народу. Вони взяли собі за мету: не дати зовсім загинути тим дітям, котрі викохуються ся не під лобовою рукою коханих батьків та вчителів, а в величному пекельному життю.

Ми, товариши „Самопросвітного Гуртка“ на ком. № 2557, запрошуємо і других товаришів, котрі мають ясний розум, шире серце до свого народу й бажають лішої будучності: щоб однукнувшись до свого бідного народу, бо цим ми будемо підіймати духа й енергію в діячів, котрі взялися вивести свій народ на широкий і вільний шлях життя.

Помагаймо одні другим, бо час уже настає!

Голова Новик.

Дуже радо друкуємо заклик маленької громади наших товаришів із робіт, які, вийхавши з табору, не покинули роботи задля себе, зтуртувалися в „Гурткі“, котрій тільки й живе тим, щоб чимнебудь помогти рідній справі, а оце зібрали між собою 19 марок (усіх товаришів на команді 19) на школи на окупованих землях та в додатку прислав цей гарний заклик. Дай, Боже, щоб як найбільш товаришів так широ відгукнулося ся на їх заклик, як ширими являються слова товаришів із „Гуртка“ Ред.

Почтова скринка.

Т-ві Трохимові Полякову. Федір Дебеші знаходить ся зараз у Шенай в шпиталі для умовочорих. Раніше, правда, він був у Раштаті в шпиталі, але з часом його звідтіль забрали.

Т-ві Степанові Закапкові. Ваш перший брат (двоюрідний) Омелько Шпак, знаходить ся на робітничій команді № 733. Herbolzheim Amt Kenzingen.

ОПОВІСТКА.

Таборова гончарня шукає гончарів, але тільки таких, що вже цим ділом займаються в себе дома.

До нас за останні часи зголосилося багато людей нефаховців (неспеціалістів), але вони нам непотрібні. Тому звертаємо увагу, що нефахових тов. вишкіть ся назад на ту саму роботу звідкіля приїхали.

Просимо зголосувати ся негайно.

Зголосення слати на адресу „Український Секретаріят“ для таборової ГОНЧАРІ.

Управа гончарії.

ОПОВІСТКА.

Фотографічне товариство в таборі Раштат, шукає фахового фотографа (спеціаліста), або аматора (любителя), що знайомий добре з фотографією і що міг би самостійно вести фотографічні курси.

Зголосувати ся на адресу „Український Секретаріят“.

Управа фотографії.

ТЕАТЕР.

У неділю, 20. травня, виставляє ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНИ ІВАНА ТАБІЛЕВИЧА оперету на 3 дії І. Котляревського

НАТАЛКА ПОЛТАВКА.

Вступ: 50, 20 і 10 фен. ПОЧАТОК В 7. ГОД. ВЕЧЕРОМ.